EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 3.6.2025
COM(2025) 266 final

POROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ

o naknadnem vrednotenju programa za pravice, enakost in državljanstvo (drugi del), naknadnem vrednotenju programa Evropa za državljane ter vmesnem vrednotenju programa Državljani, enakost, pravice in vrednote

{SWD(2025) 133 final}

1. Uvod

V tem poročilu so predstavljene ugotovitve vrednotenja[1], ki ga je izvedla Evropska komisija, sestavljeno pa je iz treh delov:

(1) naknadnega vrednotenja programa za pravice, enakost in državljanstvo[2], pri katerem so na podlagi rezultatov prvega dela naknadnega vrednotenja, zaključenega leta 2022, ocenjeni njegov dolgoročni vpliv in trajnost njegovih učinkov[3];

(2) naknadnega vrednotenja programa Evropa za državljane[4], pri katerem so ocenjeni doseženi rezultati ter dolgoročni vpliv programa in trajnost njegovih učinkov;

(3) vmesnega vrednotenja programa Državljani, enakost, pravice in vrednote[5], pri katerem so ocenjeni njegovi začetni dosežki.

V skladu s smernicami za boljše pravno urejanje[6] se ti trije programi pri vrednotenju ocenijo glede na merila uspešnosti, učinkovitosti, skladnosti, dodane vrednosti EU in ustreznosti.

Cilj programa za pravice, enakost in državljanstvo[7] je bil prispevati k nadaljnjemu razvoju območja, na katerem se spodbujajo, varujejo in učinkovito uveljavljajo enakost in pravice oseb, kot so določene v Pogodbi o Evropski uniji (PEU), Pogodbi o delovanju Evropske unije (PDEU), Listini Evropske unije o temeljnih pravicah in mednarodnih konvencijah o človekovih pravicah, h katerim je pristopila Unija. Vzporedno s tem je program Evropa za državljane podpiral pobude za okrepitev spomina na novejšo evropsko zgodovino in povečanje državljanske udeležbe na ravni EU. Program Državljani, enakost, pravice in vrednote od leta 2021 podpira odprte, demokratične, enakopravne in vključujoče družbe, ki temeljijo na pravicah in pravni državi, ter prispeva k njihovem razvoju. To vključuje živahno in opolnomočeno civilno družbo, spodbujanje demokratične, državljanske in družbene udeležbe ter negovanje bogate raznolikosti evropske družbe na podlagi skupnih vrednot, zgodovine in spomina.

Vrednotenje temelji na dokazih, zbranih s podporno študijo, ki so jo izvedli zunanji strokovnjaki[8]. V njegovem okviru je preučena predhodna ocena učinka[9] za analizo morebitnega predloga za program za evropsko kulturo, pravice in vrednote, upoštevani pa so tudi vmesno vrednotenje programa za pravice, enakost in državljanstvo[10], prvi del naknadnega vrednotenja navedenega programa in vmesno vrednotenje programa Evropa za državljane[11]. Vmesno vrednotenje programa Državljani, enakost, pravice in vrednote temelji tudi na ugotovitvah drugega dela naknadnega vrednotenja programa za pravice, enakost in državljanstvo za obdobje 2014–2020 ter naknadnem vrednotenju programa Evropa za državljane[12].

Naknadni vrednotenji programa za pravice, enakost in državljanstvo in programa Evropa za državljane zajemata obdobje izvajanja od 1. januarja 2014 do 31. decembra 2020 in vse

[1] Glej delovni dokumenti služb Komisije, priložen poročilu.
[2] Uredba (EU) št. 1381/2013 z dne 17. decembra 2013.
[3] Ker se je leta 2021 veliko projektov še izvajalo, je bil pri prvem delu naknadnega vrednotenja programa za pravice, enakost in državljanstvo (COM/2022/118 final) predstavljen pregled razporeditve sredstev in ocenjeni so bili začetni dosežki. V tem poročilu je predstavljen drugi del naknadnega vrednotenja, osredotočeno pa je na dolgoročne vplive in trajnost učinkov programa.
[4] Uredba (EU) št. 390/2014 z dne 14. aprila 2014.
[5] Uredba (EU) 2021/692 z dne 28. aprila 2021.
[6] Boljše pravno urejanje: smernice in zbirka orodij.
[7] Uredba (EU) št. 1381/2013, člen 3.
[8] Ugotovljeni so bili nekateri izzivi glede kakovosti podatkov, zlasti v zvezi z razpoložljivostjo in analizo podatkov za program za pravice, enakost in državljanstvo, ki so bili čim bolj ublaženi, da bi se zagotovile zanesljive ugotovitve.
[9] SWD(2018) 290 final.
[10] SWD(2018) 358 final.
[11] SWD(2018) 86 final.
[12] Medtem ko so dejavnosti zbiranja podatkov za naknadni vrednotenji programa za pravice, enakost in državljanstvo (drugi del) ter programa Evropa za državljane in za vmesno vrednotenje programa Državljani, enakost, pravice in vrednote potekale vzporedno, je bilo splošno vrednotenje zasnovano in načrtovano tako, da so se lahko ugotovitve naknadnih vrednotenj upoštevale pri analizi vmesnega vrednotenja.

dejavnosti v vseh sodelujočih državah[13] v tem obdobju. Vmesno vrednotenje programa Državljani, enakost, pravice in vrednote zajema obdobje izvajanja od 1. januarja 2021 do 31. decembra 2023 in vse dejavnosti v vseh sodelujočih državah[14] v tem obdobju.

Opravljena so bila posvetovanja z najrazličnejšimi deležniki, vključno z državami članicami EU, ki so članice ustreznih odborov programov, vložniki in upravičenci programov, strokovnimi skupinami, agencijami, kontaktnimi točkami programov, organizacijami civilne družbe in javnostjo. Skupno je med celotnim postopkom posvetovanja povratne informacije zagotovilo več kot 1 000 deležnikov[15].

V tem poročilu so povzete ključne ugotovitve vrednotenja. Navedena so opažanja in področja, na katerih so potrebne izboljšave, ki bi jih lahko Komisija upoštevala za sedanje programsko obdobje in naslednji cikel financiranja.

2. Ključne ugotovitve vrednotenja

Program Evropa za državljane ter program za pravice, enakost in državljanstvo sta uspešno dosegla svoje cilje. Spoznanja, pridobljena pri teh dveh programih, med drugim o poenostavitvi postopkov za povečanje učinkovitosti za Evropsko komisijo in upravičence ter o prepoznavnosti, so bila uporabljena za izboljšave v okviru programa Državljani, enakost, pravice in vrednote. Glede na te izboljšave je mogoče sklepati tudi, da je ta program na dobri poti, da izpolni svoje cilje. Pri vrednotenju je bilo ugotovljeno tudi, da obstaja dokazana potreba po programu za obravnavo vprašanj, zajetih s programom Državljani, enakost, pravice in vrednote. Ključne ugotovitve, predstavljene v nadaljevanju, so strukturirane na podlagi petih meril za vrednotenje, pri čemer je vsako merilo obravnavano za vsak program.

2.1. Uspešnost

Program za pravice, enakost in državljanstvo

Program za pravice, enakost in državljanstvo je uspešno dosegel svoje cilje. Uspešno je dosegel raznolik nabor organizacij, vključno z javnimi organi, organizacijami civilne družbe in raziskovalnimi subjekti, s čimer je zagotovil, da so pobude v okviru programa koristile obsežnim skupinam deležnikov. Te pobude so bile osredotočene na nediskriminacijo, enakost spolov, zaščito otrok ter preprečevanje rasizma in nasilja, posredno pa so zajemale vse posameznike v EU, ki so izpostavljeni diskriminaciji, nestrpnosti ali nasilju. Čeprav so bile ciljne skupine dobro razporejene pri vseh specifičnih ciljih, so bile nekatere pogosteje povezane s specifičnimi cilji, kar kaže na prožen in prilagodljiv pristop v okviru programa za uspešno izpolnjevanje različnih potreb in upoštevanje različnih okoliščin.

Število financiranih nepovratnih sredstev in pogodb o javnih naročilih ter delež proračuna, namenjen devetim specifičnim ciljem, kažeta, da je program za pravice, enakost in državljanstvo največ prispeval k spodbujanju učinkovitega izvajanja načela nediskriminacije ter preprečevanju vseh oblik nasilja nad otroki, mladimi, ženskami in drugimi ogroženimi skupinami ter boju proti njemu v skladu z načrti v okviru letnih delovnih programov. Vendar pa **je večina projektov, financiranih v okviru programa za pravice, enakost in**

[13] Do sodelovanja v programu za pravice, enakost in državljanstvo so bile upravičene vse države članice EU, Islandija in Srbija, Lihtenštajn pa le do sodelovanja pri doseganju nekaterih specifičnih ciljev. Program Evropa za državljane se je izvajal v vseh državah članicah EU ter šestih drugih sodelujočih partnericah: v Albaniji, Bosni in Hercegovini, Črni gori, Severni Makedoniji, Srbiji in na Kosovem*.
* To poimenovanje ne posega v stališča o statusu ter je v skladu z RVSZN 1244/1999 in mnenjem Meddržavnega sodišča o razglasitvi neodvisnosti Kosova.
[14] Program Državljani, enakost, pravice in vrednote se izvaja v vseh državah članicah EU. Novembra 2024 so sodelujoče partnerice vključevale tudi: Albanijo, Bosno in Hercegovino, Kosovo, Srbijo in Ukrajino.
[15] Za izvedbo posvetovanj so se uporabile posebne metode in orodja, odvisno od opredeljene skupine deležnikov: spletno javno posvetovanje na podlagi vprašalnika, razgovori, fokusne skupine, posvetovalne delavnice in ciljno usmerjene ankete. Z njimi so se dopolnili podatki in informacije, zbrani z drugimi metodami, kot so teoretične raziskave in študije primerov.

državljanstvo, prispevala k več specifičnim ciljem, in ne le tistemu, za katerega so bila sredstva prejeta.

V skladu s specifičnimi cilji je eden od dosežkov programa za pravice, enakost in državljanstvo število mehanizmov strukturnega usklajevanja, vzpostavljenih z vsemi deležniki, vključno z Romi, pri izvajanju nacionalnih strategij vključevanja Romov[16]. Poleg tega se je do konca izvajanja programa stopnja zaposlenosti žensk v EU[17] povišala z 62,4 % na 66,2 %, plačna vrzel med spoloma[18] v EU se je zmanjšala na 12,3 %, delež ljudi, ki menijo, da je nasilje nad ženskami v družini nesprejemljivo[19], pa se je povečal s 84 % na 96 %. Vse to so pozitivni rezultati. Vendar vzročnosti ni mogoče ugotoviti, med drugim zato, ker je k napredku, ki ga kažejo ustrezni kazalniki, poleg programa za pravice, enakost in državljanstvo morda prispevalo več dejavnikov. Financiranje v okviru programa za pravice, enakost in državljanstvo je prispevalo k organizaciji nagrad za dostopna mesta, evropskega dneva invalidov in delavnic za ozaveščanje v državah članicah ter k uvedbi evropske kartice ugodnosti za invalide v državah članicah.

Program za pravice, enakost in državljanstvo je dosegel dolgoročne rezultate po obdobju 2014–2020. Ustvarjena so bila številna orodja in mehanizmi za čezmejno sodelovanje in nadnacionalne mreže. S financiranjem v okviru programa za pravice, enakost in državljanstvo so lahko deležniki delali po vsej EU in vzpostavili dolgoročne odnose za dolgoročnejše spodbujanje in izvajanje svojih strategij. Poleg tega so imele vrste financiranih dejavnosti običajno dolgoročne učinke (npr. več znanja in večja ozaveščenost zaradi dejavnosti usposabljanja in ozaveščanja). Med letoma 2016 in 2020 se je dejavnosti usposabljanja udeležilo več kot 2,3 milijona oseb.

Pri programu se je bilo treba spoprijeti z zunanjimi dejavniki, od katerih je največji vpliv imela pandemija COVID-19. Čeprav je bilo treba prilagoditi časovne razporede in prenesti projektne dejavnosti na spletne platforme, se zdi, da pandemija ni vplivala na uspešnost financiranih projektov, tudi zaradi ukrepov, ki jih je sprejela Komisija (kot je prožnost pri podaljšanju trajanja sporazumov o dodelitvi nepovratnih sredstev). Pozitivno pa je bilo, da je pandemija upravičence spodbudila k boljši uporabi digitalnih tehnologij in sodelovanju prek spleta.

Program je zajemal vse države članice, pri čemer so največ projektov izvedle organizacije v Italiji, Belgiji, Grčiji in Španiji. **Deležniki so bili na splošno zadovoljni načinom objavljanja razpisov in razširjanja informacij.** Vendar so se manjše lokalne organizacije srečevale z izzivi pri dostopu do informacij o možnostih financiranja, kar nakazuje, da je treba izboljšati ozaveščanje in podporo.

Program Evropa za državljane

Program Evropa za državljane je dosegel svoje splošne in posebne cilje. Čeprav vzročnosti ni mogoče ugotoviti, podatki Eurobarometra kažejo, da se je delež državljanov EU, ki se počutijo kot Evropejci[20], med letoma 2014 in 2023 povečal s 63 % na 72 %, kar je precej več od ciljnega deleža programa, tj. 59 %. V skladu s kazalniki uspešnosti, določenimi v Uredbi (EU) št. 390/2014[21], so upravičenci programa ocenili, da je v dejavnostih v okviru obeh sklopov neposredno sodelovalo več kot 9,3 milijona udeležencev, na splošno pa je sodelovalo 388 milijonov ljudi po vsej EU. Te številke so pomembne, vendar je pri oceni potrebna previdnost zaradi pridržkov v zvezi s kakovostjo poročanja o številu udeležencev. Program je

[16] To število se je med letoma 2013 in 2023 povečalo z nič na eno v vseh 27 državah članicah.
[17] Eurostat, Zaposlenost in aktivnost po spolu in starosti – letni podatki, https://doi.org/10.2908/LFSI_EMP_A.
[18] Eurostat, Neprilagojena plačna vrzel med spoloma po dejavnostih v skladu z NACE Rev. 2, https://doi.org/10.2908/EARN_GR_GPGR2.
[19] Posebna raziskava Eurobarometra št. 449: Nasilje na podlagi spola, doi:10.2838/009088.
[20] Kazalnik, ki se uporablja kot približek za prispevek k seznanjenosti državljanov z Unijo, njeno zgodovino in raznolikostjo, spodbujanju evropskega državljanstva ter izboljšanju pogojev za državljansko in demokratično udeležbo na ravni Unije.
[21] Uredba (EU) št. 390/2014 z dne 14. aprila 2014, člen 15 in Priloga III.

podprl tudi izvajanje več kot 2 500 projektov po vsej EU in 14 707 sodelujočih organizacij v okviru vseh ukrepov. Zato je razumno domnevati, da je program morda vsaj v določenem obsegu prispeval k napredku, ki je bil v preteklih letih ugotovljen v raziskavi Eurobarometra o državljanstvu.

Upravičenci so menili, da so njihovi projekti dosegli pričakovane rezultate. Tretjina respondentov v javnem posvetovanju je priznala, da **je bil program uspešen pri ozaveščanju o skupni zgodovini in vrednotah EU ter pri povečanju udeležbe v državljanskem in demokratičnem življenju. Ločena sklopa za zgodovinski spomin in dejavnosti civilne družbe sta pomagala** pri zagotavljanju razločljivih in ločenih prispevkov k doseganju splošnih in posebnih ciljev.

Program Evropa za državljane je podpiral projekte, katerih rezultati bi lahko imeli dolgoročne vplive. Njegova vrednost za mreženje[22], majhno upravno breme, vključevalnost in širok tematski obseg so bili dejavniki uspeha, ki so okrepili dolgoročni vpliv. Ugotovljenih je bilo več primerov dejavnosti, ki so se nadaljevale po koncu projekta ali katerih vpliv je presegal pričakovane rezultate projekta, npr. razvoj pobud politike na lokalni ravni za zagotavljanje večje pomoči nevladnim organizacijam, ki sodelujejo z ranljivimi skupinami, in vzpostavitev regionalnih platform za dialog z deležniki.

Najpomembnejši nepričakovani učinki na program so bili povezani s pandemijo COVID-19, zaradi katere so pri projektih nastale zamude ali so se pojavili veliki izzivi pri njihovem izvajanju. Vendar to ni nujno vplivalo na rezultate, saj so se upravičenci hitro prilagodili, ukrepi, ki jih je sprejela Komisija, pa so bili uspešni, kot v primeru programa za pravice, enakost in državljanstvo. Pospešena digitalizacija, ki je bila potrebna zaradi pandemije, je imela koristne stranske učinke, pri čemer so nekatere organizacije civilne družbe z virtualnimi orodji dosegle več ljudi, kot so načrtovale.

Nepovratna sredstva so bila dodeljena upravičencem v vseh državah članicah. **Program je bil prepoznaven predvsem večjim, dobro povezanim upravičenim organizacijam z močnim poudarkom na iskanju možnosti financiranja.** Upravičenci so opredelili načine, na katere bi bilo po njihovem mnenju mogoče program bolj proaktivno promovirati, npr. prek družbenih in interaktivnih medijev. Ne glede na to je program z leti uspešno privabil vse več prvič sodelujočih vložnikov (katerih delež je bil največji leta 2019, ko je dosegel 66 %), kar kaže, da so bili potencialni vložniki seznanjeni z njim ali so se seznanili z njim.

Program Državljani, enakost, pravice in vrednote

Na sredini obdobja izvajanja **je program Državljani, enakost, pravice in vrednote na dobri poti, da doseže svoje cilje**. Projekti ter njihove predlagane dejavnosti in rezultati so v skladu z vrstami ukrepov, predvidenimi v okviru vseh sklopov programa. Poleg tega je **program že presegel večino ciljev, za katere se uporabljajo kazalniki programa**. Čeprav je še prezgodaj za dokončno presojo, zbrani dokazi kažejo, da bodo rezultati, predvideni v intervencijski logiki, verjetno doseženi.

Poleg tega dokazi, zbrani za to vrednotenje, kažejo, da **so bili dodeljeni projekti v skladu s prednostnimi nalogami politike EU, z njimi se je obravnavala dejanska potreba na terenu, temeljili so na uveljavljenih metodologijah in vnaprej vzpostavljenih trdnih partnerstvih, imeli so močno razsežnost EU, zagotavljali so dodano vrednost EU[23] ter**

[22] Tj. olajševanje mednarodnega sodelovanja po vsej EU, ustvarjanje mrež na nišnih tematskih področjih in izmenjava dobrih praks s podobno mislečimi organizacijami.

[23] Upravičenci, s katerimi so bili opravljeni razgovori in ankete, so menili, da je razsežnost EU programa ključna prednost in motivacijski dejavnik za njihove prijave za delo v več državah članicah EU. V nekaterih primerih je bilo delo po vsej Evropi ter delo v zvezi s spodbujanjem in izvajanjem strategij EU mogoče le s financiranjem v okviru programa Državljani, enakost, pravice in vrednote.

vključevali realistične in trajnostne rezultate[24]. Vsi deležniki, s katerimi so potekala posvetovanja, so se strinjali, da so se z mehanizmi za ponovno dodelitev nepovratnih sredstev na področjih vrednot Unije in sklopa „Daphne“ obravnavale pomembne potrebe v sektorju civilne družbe. Hkrati so zbrani dokazi pokazali tudi, da **potreba po večjem financiranju EU**, namenjenem vrednotam, pravicam in državljanstvu, še ni izpolnjena. Zaradi pomanjkanja sredstev, dodeljenih tem kritičnim področjem, je lahko zmožnost za doseganje ciljev programa Državljani, enakost, pravice in vrednote omejena.

Zunanji dejavniki, kot so pandemija COVID-19, vojaška agresija Rusije proti Ukrajini, brexit[25] in posebne nacionalne okoliščine, so na splošno imeli omejen vpliv na program. Čeprav so zaradi pandemije COVID-19 nastale zamude pri izvajanju nekaterih projektov, se zdi, da to ni vplivalo na program Državljani, enakost, pravice in vrednote kot tak. Poleg tega sta se pandemija COVID-19 in vojaška agresija Rusije proti Ukrajini upoštevali v delovnih programih za obdobji 2021–2022 in 2023–2025[26], s čimer se je ohranila ustreznost programa.

Prepoznavnost programa je odvisna predvsem od nacionalnih kontaktnih točk programa Državljani, enakost, pravice in vrednote ter informativnih spletnih seminarjev. Informacije se delijo tudi prek več drugih kanalov[27], usmerjenih na potencialne vložnike po vsej EU. **Zdi se, da je program zmerno dobro znan v državah članicah EU, vendar ga poznajo predvsem večje organizacije z mednarodnimi mrežami ali v večjih mestih.** Prizadevanja nacionalnih kontaktnih točk za povečanje prepoznavnosti programa in sodelovanja deležnikov so bila na splošno cenjena; vendar so dokazi pokazali, da bi bilo mogoče seznanjenost s programom Državljani, enakost, pravice in vrednote izboljšati, zlasti zunaj strogih meja ciljnih skupin programa.

Program **zajema vse države članice EU in več držav nečlanic**, ki so se odločile za prostovoljno sodelovanje v programu. **Izboljšalo se je tudi geografsko ravnovesje v okviru programa Državljani, enakost, pravice in vrednote,** pri čemer se je v primerjavi s predhodnimi programi povečal delež projektov v vzhodni Evropi[28].

Program Državljani, enakost, pravice in vrednote izkazuje odločno zavezanost vključevanju načela enakosti spolov ter spodbujanju bolj vključujočega in pravičnejšega pristopa k dejavnostim programa. Za zagotovitev učinkovitega izvajanja je bila na podlagi praks, ki so se že začele v okviru predhodnih programov, enakost spolov vključena v razpise za zbiranje predlogov in metodologijo vrednotenja v okviru programa[29, 30]. Poleg tega se vsak projekt, financiran z nepovratnimi sredstvi, oceni in točkuje tudi glede na njegov prispevek k enakosti spolov. Vseeno pa je precejšnje število upravičencev še naprej menilo, da je vključevanje vidika spola izziv, in to kljub znatnim prizadevanjem za usposabljanje in

[24] Prva dodeljena nepovratna sredstva so bila pogosto odskočna deska za nadaljnji razvoj metodologij in pristopov za projekte, ki so sledili, ter so pomagala utrditi mreže organizacij.
[25] Več deležnikov, s katerimi je bil opravljen razgovor, je obžalovalo odločitev Združenega kraljestva, da se ne bo pogajalo o sodelovanju v programu Državljani, enakost, pravice in vrednote.
[26] Vojaška agresija Rusije proti Ukrajini je bila poudarjena v delovnem programu programa Državljani, enakost, pravice in vrednote za obdobje 2023–2025, zlasti pri razpisih za zbiranje predlogov na področju evropskega zgodovinskega spomina (v povezavi z izzivom, povezanim z zgodovinskim izkrivljanjem in revizionizmom), pravic otrok (v povezavi z duševnim zdravjem) ter nasilja na podlagi spola in nasilja nad otroki (v povezavi s podporo žrtvam vojnih zločinov). Tudi poudarek na solidarnosti v okviru tretjega sklopa (vključevanje in udeležba državljanov) se lahko šteje za odziv na vojaško agresijo Rusije proti Ukrajini in pandemijo COVID-19.
[27] Kot so glasilo, ki ga je GD JUST začel objavljati leta 2019, portal EU za financiranje in razpise, razpisi za zbiranje predlogov, informativni sestanki itd.
[28] Glede na te ugotovitve se zdi, da neobstoj nacionalnih kontaktnih točk v Belgiji, Bolgariji, na Irskem, Malti, Madžarskem in Poljskem zaradi obstoja drugih informacijskih kanalov, usmerjenih na potencialne vložnike, ni vplival na geografsko ravnovesje v obdobju 2021–2023.
[29] V okviru prizadevanj Komisije za vključevanje načela enakosti spolov v proračun EU morajo vložniki dokazati, kako bodo med izvajanjem projekta spoštovali in spremljali enakost spolov, strokovnjaki, najeti za podporo ocenjevanju predlogov, pa so usposobljeni za spremljanje odhodkov, povezanih z enakostjo spolov. Ta pristop je prispeval h krepitvi zmogljivosti strokovnjakov in boljšemu zbiranju podatkov, vključno s podatki, razčlenjenimi po spolu.
[30] Z informativnimi sestanki ter dokumenti z vprašanji in odgovori se zagotavljajo smernice za vključevanje vidika spola v predloge.

smernicam. Primerjava ocen za prispevek k enakosti spolov[31], dodeljenih v okviru programa Državljani, enakost, pravice in vrednote ter enakovrednih programov financiranja EU[32], kaže, da se v okviru programa Državljani, enakost, pravice in vrednote nameni največji delež sredstev za projekte, ki so izrecno namenjeni spodbujanju in podpiranju enakosti spolov, kar je v skladu s cilji programa. **Med letoma 2021 in 2023 je vsak četrti evro financiranja z nepovratnimi sredstvi programa Državljani, enakost, pravice in vrednote močno prispeval k enakosti spolov**; poleg tega je bila približno polovica vseh nepovratnih sredstev dodeljena projektom, ki so tesno povezani s spodbujanjem enakosti spolov[33].

2.2. Učinkovitost

Program za pravice, enakost in državljanstvo

Z uredbo o programu za pravice, enakost in državljanstvo je bil za obdobje 2014–2020 določen proračun v višini 439 476 000 EUR, pri čemer so bili letni zneski določeni v delovnih programih. Do avgusta 2024 je bilo 91 % proračunskih sredstev, za katera so bile prevzete obveznosti, porabljenih za nepovratna sredstva in javna naročila[34]. Upravičenci so potrdili, da so dodeljena sredstva kljub pandemiji COVID-19 porabili v skladu z načrti, čeprav je bila pandemija še vedno najpogosteje navedeni dejavnik, ki je vplival na odhodke. Zaradi nje se je po eni strani zmanjšal proračun za potne stroške in dnevnice, po drugi strani pa so se v nekaterih primerih povišali notranji stroški projektov, npr. zaradi odobrenih podaljšanj projektov (brez dodatnih sredstev) ali nenačrtovanih stroškov, povezanih s prehodom na spletne seminarje in podkaste.

Večina upravičencev je bila zadovoljna s pravočasnostjo informacij o razpisih, merilih za upravičenost, izbirnim postopkom in prejetimi povratnimi informacijami. Odzivi na uvedbo portala eGrants leta 2016 so bili mešani: nekateri so pozdravili enostavnost uporabe, drugi pa so se srečevali s tehničnimi težavami. Pri sedanjem vrednotenju so bili potrjeni rezultati prvega dela naknadnega vrednotenja, tj. da so imele majhne organizacije, kot so organizacije civilne družbe in lokalne organizacije, težave pri zagotavljanju zahtevane 20-odstotne stopnje sofinanciranja. Deležniki so menili, da sta predložitev vlog in poročanje obremenjujoča[35]. Predlagali so prehod na pristop, ki je bolj usmerjen v rezultate, njihov predlog pa je bil pozneje upoštevan s pavšalnim financiranjem v okviru programa Državljani, enakost, pravice in vrednote. V okviru navedenega programa se je zmanjšalo tudi število letnih rezultatov, ki je bilo po mnenju upravičencev previsoko.

Kljub izpostavljenemu upravnemu bremenu postopka vloge in poročanja **je jasno, da so bile koristi programa za pravice, enakost in državljanstvo večje od stroškov upravičencev**. Vložniki se želijo še naprej prijavljati za financiranje, za številne med njimi, ki so večkrat vložili vloge, **je program zapolnil resnično vrzel in zagotovil neodvisno financiranje, v**

[31] Ocene za prispevek k enakosti spolov se dodelijo predlogom projektov v okviru prizadevanj Komisije za vključevanje načela enakosti spolov v proračun EU.

[32] Sklada za azil, migracije in vključevanje, programa Ustvarjalna Evropa, Evropskega socialnega sklada plus (ESS+), programov Erasmus+ in Obzorje Evropa, programa za pravosodje in programa LIFE.

[33] Med letoma 2021 in 2023 je približno 23 % sredstev programa Državljani, enakost, pravice in vrednote, zagotovljenih z nepovratnimi sredstvi, v skladu z metodologijo za vključevanje vidika spola, ki jo je sprejela Evropska komisija, prejelo oceno 2, 53 % sredstev pa oceno 1. Metodologija temelji na štiristopenjskem sistemu ocenjevanja. Ocena 2 se podeli ukrepom, katerih glavni cilj je izboljšati enakost spolov. Ocena 1 se podeli ukrepom, pri katerih je enakost spolov pomemben in nameren cilj, vendar ni glavni razlog za ukrep. Vir podatkov: Podatki Evropske komisije o smotrnosti izvrševanja proračuna.

[34] Ker so plačila za več nepovratnih sredstev, ki so se prenehala zagotavljati leta 2024, še vedno neporavnana, se bo ta odstotek verjetno še povečal.

[35] Nekatere prejete povratne informacije so se nanašale na nepotrebno ponavljanje pri poročanju in spremembe zahtev glede poročanja v obdobju izvajanja.

številnih primerih pa tem in vrst financiranih dejavnosti ni bilo mogoče kriti z nobenim drugim financiranjem.

Program Evropa za državljane

Z Uredbo (EU) št. 390/2014 je bil določen proračun programa Evropa za državljane v višini 185 468 000 EUR. V obdobju izvajanja se je proračun dvakrat povečal: leta 2014 za 2,25 milijona EUR, leta 2020 pa za 6,9 milijona EUR. Razen v letih 2014 in 2020 so bili odhodki v okviru programa stabilni in v skladu z načrti iz zadevnih delovnih programov.

Stopnje uspešnosti so bile zelo različne[36], pri čemer veliko kakovostnih predlogov ni bilo mogoče financirati. **Koristi programa Evropa za državljane so bile večje od stroškov upravičencev**, pri čemer je večina od njih uspešno črpala sredstva, ki so jim bila dodeljena, drugi pa so imeli težave pri črpanju sredstev zaradi izrednih okoliščin, ki so nastale med pandemijo COVID-19. Skoraj vsi upravičenci programa Evropa za državljane, s katerimi je bilo opravljeno posvetovanje, so menili, da je postopek vloge jasen, dostopen, preprost in enostaven. Vendar je treba opozoriti, da se je pavšalno financiranje uporabljalo v programu, še preden se je opiral na sistem eGrants (kot od leta 2016 naprej v programu za pravice, enakost in državljanstvo). Prehod na sistem eGrants je nekaterim upravičencem programa Evropa za državljane morda prinesel izzive, zaradi katerih so menili, da so bili prejšnji postopki enostavnejši.

S poenostavitvami, uvedenimi z zaporednimi različicami programa, se je izboljšala dostopnost za organizacije civilne družbe vseh vrst in velikosti. Uporaba pavšalnih zneskov in stroškov na enoto je bila uspešna značilnost programa.

Zahteva po sofinanciranju je bila za nekatere manjše ali lokalne organizacije civilne družbe zahtevna, vendar je bila sprejeta kot potrebna in ugodna za pridobivanje dodatnih sredstev. Večina upravičencev ni imela posebnih težav pri zbiranju dodatnih sredstev. S povečanjem predplačil s 40 % na 50 % leta 2019 in na 60 % leta 2020 se je manjšim organizacijam še dodatno olajšal dostop do programa.

Financiranje v okviru programa je prineslo pomembne rezultate, ki so prispevali k njegovim ciljem ter širšim ciljem in prednostnim nalogam politike EU. Pri vrednotenju pa je bilo ugotovljenih tudi nekaj primerov, ko bi bilo mogoče upravno breme še dodatno zmanjšati, npr. z več smernicami.

Komunikacija med Komisijo in upravičenci je bila odprta in jasna. Izbirni postopek se je na splošno štel za pravičnega in preglednega, ugotovljeno pa je bilo tudi, da je Komisija zagotovila ustrezne povratne informacije o rezultatih. **Na splošno se je štelo, da so bile zahteve glede poročanja jasne, enostavne in preproste**, čeprav bi manj izkušene organizacije upravičenke želele konkretnejše smernice ter usposabljanje v zvezi z zahtevami glede poročanja in obrazci. Skupina za civilni dialog, ki je posebna značilnost programa Evropa za državljane, je zagotovila pomembne prispevke.

Program Državljani, enakost, pravice in vrednote

Analiza merila učinkovitosti je potrdila, da **so koristi programa Državljani, enakost, pravice in vrednote do zdaj večji od stroškov**, ki jih imajo upravičenci zaradi sodelovanja.

Glavne koristi financiranja so bile neposredno povezane s projekti (tj. **zmožnost izvajanja želenega pristopa**), povezane pa so bile tudi z **okrepljenim mreženjem in sodelovanjem s partnerji v drugih državah** ter **večjo prepoznavnostjo in priznavanjem organizacije**, ker je prejela sredstva EU. Pomembna korist financiranja je bila tudi priložnost za **preizkušanje**

[36] Od samo 6 % za projekte civilne družbe do 30 % za predloge v prvi fazi partnerstev med mesti.

inovativnih pristopov k reševanju družbenih izzivov, ki vključujejo nove vrste deležnikov in koristijo njihovim ciljnim skupinam z večjim razvojem zmogljivosti. Vendar so bile koristi zaradi krize v zvezi z življenjskimi stroški precej manjše, številni upravičenci so imeli težave pri ohranjanju načrtovanih proračunov projektov in so morali v nekaterih primerih prilagoditi obseg načrtovanih dejavnosti.

Glavni učinki novih funkcij izvajanja[37]**, ki jih je Komisija uvedla v okviru programa Državljani, enakost, pravice in vrednote, so bili večja predvidljivost, manjša birokracija, okrepljeno spremljanje programa**[38] **ter vključitev več lokalnih in manjših organizacij** z mehanizmi za ponovno dodelitev nepovratnih sredstev[39]. Pri tej splošni poenostavitvi in zmanjšanju birokracije so izjema stroški na enoto. Zdi se, da se je z njihovo uvedbo na poslovni ravni Komisije povečala kompleksnost, zlasti ker ne odražajo dejanskih stroškov dejavnosti in prinašajo velike omejitve potnih stroškov.

Postopek vloge je pravočasen, **vložniki pa prejmejo informacije o razpisih, ko jih potrebujejo**. Za upravičence projektov **so bili glavni stroški programa povezani z osebjem, časom in viri, potrebnimi za postopek vloge**, pri čemer so velike razlike med manjšimi organizacijami, ki so menile, da so ti stroški veliko višji, in večjimi organizacijami s profesionaliziranimi skupinami za vložitev vlog, za katere se zdi, da so jim ti stroški predstavljali manjši izziv. **Ugotovljeno je bilo, da upravno breme predstavlja tveganje za zelo majhne projekte** (kot so partnerstva med mesti), tudi zaradi izzivov pri uporabi sistema eGrants, ki lahko vložnike odvrne od vložitve vloge, kadar je trud, potreben za to, večji od razmeroma omejenega pričakovanega zneska nepovratnih sredstev.

Čeprav je bila stopnja zadovoljstva s povratnimi informacijami Komisije o vlogah visoka, se zdi, da bi bilo mogoče izboljšati doslednost glede podrobnosti sporočenih podatkov in bolje pojasniti, kaj Komisija pričakuje od vlog[40].

Kar zadeva pristop k poročanju, **so zahteve glede poročanja precej jasnejše kot v programu za pravice, enakost in državljanstvo**. Na primer, zaradi zmanjšanja zahtev glede poročanja so bili lahko projekti bolj usmerjeni v rezultate.

Redke neučinkovitosti, ki so bile ugotovljene, so se nanašale na zahteve glede poročanja za upravičence do nepovratnih sredstev za poslovanje[41]. **Poleg tega je bil postopek za zahteve za spremembe proračuna izpostavljen kot obremenjujoč**. Tudi zbiranje podatkov v okviru raziskave EU o pravosodju, pravicah in vrednotah, ki je eno od orodij programa za spremljanje, je bilo kritizirano zaradi neustreznosti za ciljne skupine, obsežnosti in zahteve po zbiranju podatkov o enakosti[42].

Pri vrednotenju je bilo ugotovljeno tudi, da so na učinkovitost programa pomembno vplivali **dejstvo, da sistem eGrants ni uporabniku prijazen,** in tehnične težave z njim[43].

[37] Večletni delovni programi, pavšalni zneski, mehanizem za ponovno dodelitev nepovratnih sredstev, okvir za spremljanje smotrnosti programov.

[38] Vzpostavljen je okvir za spremljanje smotrnosti programov, na voljo pa so tudi namenska orodja za zbiranje podatkov za kazalnike o izložkih in rezultatih.

[39] Vsi deležniki, s katerimi je bilo opravljeno posvetovanje pri vrednotenju, so potrdili, da je uvedba ponovnega dodeljevanja sredstev tretjim osebam (tj. finančne podpore tretjim osebam) s poenostavljenimi postopki vloge, ki ga olajšajo „posredniki“, pomagala izboljšati dostopnost financiranja EU za male in lokalne organizacije.

[40] Na primer, vložniki so predlagali izboljšanje jasnosti glede uporabljene terminologije in metodologije ter uvedbo bolj konkretnih primerov in dobrih praks, ki jih je treba upoštevati.

[41] Časovni okvir poročil ni bil vselej usklajen s poslovnimi leti upravičencev, zaradi česar so bile predložene zahteve za podaljšanje. Pogosto je bil razlog za to, da zahtevani podatki ob predvidenem času poročanja še niso bili na voljo, ker so bili odvisni od zaključka poslovnega leta upravičenca. Poleg tega je bila predloga za poročanje zasnovana za poročanje o projektih, kar morda ni ustrezno za vse vrste upravičencev.

[42] Raziskava je bila septembra 2024 prilagojena na podlagi predhodnih povratnih informacij upravičencev.

[43] Čeprav je bil sistem nedavno spremenjen, v okviru tega vrednotenja ni bilo mogoče oceniti njegove učinkovitosti.

Nazadnje, majhno število orodij informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT), ki so bila naročena in odobrena, v primerjavi z drugimi vrstami financiranih dejavnosti kaže, da je mogoče na ravni projektov še bolje uporabiti možnosti za digitalizacijo.

2.3. Skladnost

Program za pravice, enakost in državljanstvo

Pri vrednotenju so bile potrjene ugotovitve iz prvega dela naknadnega vrednotenja, da **so bili cilji in ukrepi programa za pravice, enakost in državljanstvo skladni s širšimi politikami in prednostnimi nalogami EU**. To je bilo zagotovljeno z naravo načrtovanja v okviru programa za pravice, enakost in državljanstvo, pri čemer so prednostne naloge razpisa za zbiranje predlogov temeljile na posebnem strateškem razvoju in prednostnih nalogah Komisije. V okviru programa so se financirale dejavnosti, osredotočene na preprečevanje, zaščito in podporo žrtvam, vključno z ozaveščanjem širše javnosti, usposabljanjem strokovnjakov ter krepitvijo zmogljivosti organizacij in struktur, ki se ukvarjajo s temi vprašanji. Vključevale so tudi opolnomočenje LGBTIQ+ oseb, podporo žrtvam kaznivih dejanj iz sovraštva in spodbujanje njihovih pravic. Financirale so se dejavnosti za podporo invalidom in spodbujanje njihovih pravic, pa tudi za podporo Romom ter spodbujanje njihovega vključevanja in pravic. V okviru programa so se financirale tudi dejavnosti za izboljšanje enakosti z ekonomsko neodvisnostjo, usklajevanjem poklicnega in zasebnega življenja ter zmanjševanjem plačne vrzeli med spoloma, pa tudi dejavnosti za odpravo nasilja na podlagi spola. Poleg tega sta bila v zasnovo programa vključena upoštevanje vidika spola in spodbujanje enakosti spolov: vključiti in oceniti ju je bilo treba pri vseh financiranih projektih ter zagotoviti, da je enakost spolov lahko del zasnove, izvajanja, spremljanja in ocenjevanja dejavnosti.

Program za pravice, enakost in državljanstvo je prispeval tudi k prednostnim nalogam nove Komisije[44], ki jih je predsednica Komisije Ursula von der Leyen določila za obdobje 2019–2024.

Program za pravice, enakost in državljanstvo je dopolnjeval druge instrumente financiranja EU[45]. Skladnost je bila zagotovljena v različnih fazah življenjskega cikla programa, od ciljev, določenih v uredbi, prek izvajanja (letni delovni programi) in do začetka projektov. Približno tretjina upravičencev programa za pravice, enakost in državljanstvo, s katerimi je bilo opravljeno posvetovanje za to vrednotenje, je navedla, da so prejeli sredstva iz drugih virov[46]. O neskladnosti ali prekrivanju s temi viri financiranja ali z nacionalnimi, regionalnimi ali lokalnimi skladi niso poročali.

Program Evropa za državljane

Program Evropa za državljane je bil skladen s politikami in prednostnimi nalogami EU. Tako kot za program za pravice, enakost in državljanstvo je bilo pri vrednotenju ugotovljeno, da je bil program Evropa za državljane usklajen s prednostnimi nalogami Komisije za obdobje 2014–2020, pokazal pa je tudi prožnost pri prilagajanju prednostnim nalogam nove Komisije za obdobje 2019–2024. Pri projektih, financiranih v okviru programa, so se obravnavala kritična vprašanja, kot so lažne novice, medijska pismenost in e-demokracija. Številni projekti so obravnavali solidarnost in socialno vključenost, uporabo digitalnih orodij za krepitev demokratičnega delovanja in spoštovanje vrednot EU. Na splošno so bili vsi projekti usmerjeni v spodbujanje večje demokratične udeležbe. Med pandemijo COVID-19 je večja digitalizacija še dodatno poudarila to usklajenost. V letnih delovnih programih se je

[44] Bolj ambiciozna Unija.Moja agenda za Evropo.Politične usmeritve naslednje Evropske komisije za obdobje 2019–2024.

[45] Kot so: program Erasmus+, program za pravosodje, program Obzorje 2020, Sklad za azil, migracije in vključevanje, Evropski socialni sklad, program Ustvarjalna Evropa in Evropski sklad za regionalni razvoj.

[46] Npr. od agencij Združenih narodov ali Mednarodnega višegrajskega sklada.

potencialnim upravičencem stalno priporočala proaktivna uporaba družbenih medijev, da bi dosegli zlasti mlajše generacije, kar se je obrestovalo, kot je razvidno iz velikega števila udeležencev v programu, mlajših od 30 let (tj. skoraj polovica ocenjenega števila neposrednih udeležencev). Program je olajšal dejavnosti od spodaj navzgor, ki so prispevale h ključnim prednostnim nalogam EU.

Program je podpiral evropsko državljansko pobudo – edinstven nadnacionalni instrument, ki državljanom EU omogoča neposredno sodelovanje v zakonodajnem postopku – v skladu s ciljem EU za krepitev participativne demokracije. **Dopolnjeval je druge programe EU**[47], pri čemer je podpiral edinstvene dejavnosti, s čimer se je okrepil njegov posebni prispevek k ciljem EU. Zaradi značilnosti programa se je učinkovito spodbujalo mreženje in ustvarjale so se nove priložnosti za sinergije. To je bilo zlasti dragoceno za okrepitev čezmejnega sodelovanja, olajšanje izobraževalnih in kulturnih izmenjav prek drugih programov, kot je Erasmus+, ter spodbujanje dvostranskih partnerstev s partnerskimi organizacijami. **Poudarek na kulturni dediščini in spominskih dejavnostih je bil v skladu s pobudami, kot je evropsko leto kulturne dediščine (2018), kar poudarja vlogo programa pri spodbujanju skupne evropske identitete**.

Program Državljani, enakost, pravice in vrednote

Program Državljani, enakost, pravice in vrednote ima edinstven položaj v politiki in okolju financiranja EU, saj je namenjen obravnavanju vrzeli zaradi nerazpoložljivosti drugih sredstev, kot so potrdili upravičenci in javno posvetovanje. **Vseh prednosti, ki jih zagotavlja, v drugih programih ni mogoče najti**, kot so vseevropska pokritost, celovit nabor tem, možnost zagotovitve neodvisnih virov financiranja, poseben poudarek na vrednotah EU, znatna nepovratna sredstva, nepovratna sredstva za poslovanje in mehanizmi za ponovno dodelitev sredstev. Na splošno je jasno, da **program Državljani, enakost, pravice in vrednote zaseda prostor v okolju financiranja vrednot in pravic, ki bi bil sicer večinoma prazen**.

Ker pa je vrzel v financiranju precejšnja, upravičenci uporabljajo tudi druge vire financiranja, kot je Mednarodni višegrajski sklad, če lahko. Pri nekaterih specifičnih temah si prizadevajo financiranje v okviru programa Državljani, enakost, pravice in vrednote dopolniti s financiranjem iz drugih programov EU, kot sta Erasmus+ in Obzorje Evropa, ali z vladnim financiranjem (na nacionalni, regionalni in lokalni ravni).

V zvezi z notranjo skladnostjo vseh štirih sklopov programa ni bilo posebnih vprašanj. Zdi se, da so upravičenci zadovoljni z enotno strukturo, ki je nadomestila predhodne programe, in menijo, da razdelitev tem po sklopih ni problematična. **Štelo se je, da nova struktura programa Državljani, enakost, pravice in vrednote**, v skladu s katero je financiranje EU na področju vrednot, pravic in državljanstva združeno v en sam program, **spodbuja skladnost in sinergije med različnimi prednostnimi nalogami politike**, **poleg tega je bilo ugotovljeno, da je prispevala k bolj celostnemu pristopu k reševanju družbenih izzivov in spodbujanju vrednot EU**.

Izvajanje programa je skladno z mednarodnimi zavezami in cilji EU, vključno s cilji trajnostnega razvoja ZN. Razpisi vključujejo navzkrižno sklicevanje na mednarodne zaveze. Rezultati merjenja smotrnosti proračuna EU kažejo, da je zeleno proračunsko načrtovanje za horizontalne zelene prednostne naloge še omejeno, tudi zaradi narave programa, vseeno pa se izvaja več projektov z razsežnostjo podnebnih sprememb.

[47] Kot so programa Erasmus+ in Ustvarjalna Evropa ter Evropski socialni sklad. Na terenu so se sinergije med temi programi izkoriščale zlasti z občasnim, neformalnim sodelovanjem nacionalnih struktur, kot so nacionalne kontaktne točke v okviru programa Evropa za državljane, centri v okviru programa Ustvarjalna Evropa in nacionalne agencije v okviru programa Erasmus+.

2.4. Dodana vrednost EU

Program za pravice, enakost in državljanstvo

Dokazi so potrdili, da **je bilo mogoče rezultate programa za pravice, enakost in državljanstvo doseči le z ukrepi na ravni EU**. **Program je prispeval k doslednemu in skladnemu izvajanju prava EU ter široki ozaveščenosti javnosti o pravicah, ki iz njega izhajajo**. Kot je podrobno opisano zgoraj, sta bila med glavnimi rezultati, o katerih so poročali upravičenci, večja seznanjenost in ozaveščenost.

Program za pravice, enakost in državljanstvo je prispeval k **razvoju medsebojnega zaupanja med državami članicami in izboljšanju čezmejnega sodelovanja**, kot jasno kaže 157 nadnacionalnih mrež, vzpostavljenih med letoma 2016 in 2020. Program je pomagal tudi pri **oblikovanju in razširjanju najboljših praks** ter **oblikovanju minimalnih standardov, praktičnih orodij in rešitev, s katerimi so se reševali čezmejni izzivi ali izzivi na ravni EU**. Rezultati teh dejavnosti so se uporabljali tudi po zaključku projektov.

Program je z zagotavljanjem neodvisnega financiranja omogočil obravnavo občutljivih tem, ki se ne bi financirale na nacionalni ravni. Skoraj vsi upravičenci, s katerimi je bil opravljen razgovor, so potrdili, da **nacionalne vlade verjetno ne bi zapolnile vrzeli, ki bi nastala, če se program ne bi izvajal**. Zaradi programa so se povečale zmogljivosti najrazličnejših ključnih akterjev civilne družbe in organizacij za človekove pravice. Več upravičencev do nepovratnih sredstev za poslovanje je poudarilo, da je bilo financiranje iz programa bistveno za njihovo organizacijo in da sicer ne bi mogli opravljati dejavnosti.

Program Evropa za državljane

Ugotovljeni učinki programa Evropa za državljane se brez njegove specifične podpore na ravni EU verjetno ne bi dosegli. Številni upravičenci bi težko izvedli projekte v podobnem obsegu ali z enakim učinkom.

Program se je zlasti odzival na izzive organizacij civilne družbe, povezane s pomanjkanjem sredstev za delovna področja, ki so ključna za evropsko državljanstvo. **Bil je ključen za dejavnosti, za katere sta potrebna čezmejno sodelovanje in širša evropska perspektiva, saj noben podoben nacionalni ali regionalni program ni imel enakega področja uporabe in obsega.** V okviru programa so se financirale dejavnosti, ki so vključevale državljane in organizacije iz več sodelujočih držav, s čimer se je spodbujal občutek evropske identitete in pripadnosti. Tako se je še naprej preprečevalo, da bi nastala vrzel, in zagotavljali so se enaki konkurenčni pogoji, ki omogočajo enak dostop do programa vsem, razen nekaterim manjšim organizacijam.

Te rezultate je bilo mogoče količinsko opredeliti na podlagi števila projektov, ki so zajemali več držav, in obsega doseženega čezmejnega sodelovanja. Sposobnost programa, da premosti nacionalne razlike in spodbuja usklajen evropski pristop, je bila ključna pri obravnavanju različnih izzivov, ki obstajajo na nacionalni ravni. Na ravni programa je 70 % projektov vključevalo nadnacionalno partnerstvo. Program je z olajšanjem čezmejnih partnerstev in izmenjave dobrih praks organizacijam civilne družbe vseh velikosti omogočil, da opravljajo bolj vključujoče in učinkovitejše dejavnosti. Ta podpora je bila ključna za okrepitev zmogljivosti organizacij za delovanje v večjem obsegu ali zunaj njihovega običajnega mandata. Čeprav večina upravičencev ni vedno menila, da je financiranje v okviru programa Evropa za državljane ključno, jim je slednje vseeno pomagalo doseči več, kot bi lahko sicer. Zaradi programa so lahko organizacije izvajale specifične projekte in dosegle širše ciljne skupine, zlasti na področjih, na katerih so bile možnosti nacionalnega ali regionalnega financiranja omejene. V nekaterih primerih je bilo financiranje bistveno za preživetje organizacij, ki delujejo v zahtevnih okoljih financiranja.

Program Državljani, enakost, pravice in vrednote

Ker v številnih državah članicah EU ni javnih sredstev za tematska področja, ki jih zajema program Državljani, enakost, pravice in vrednote, **financiranje v okviru programa še vedno pomembno prispeva k delu civilne družbe na teh področjih**. Program zagotavlja dodano vrednost, večjo od tiste, ki jo ustvarijo države članice same.

Večina deležnikov, s katerimi je bilo opravljeno posvetovanje, je menila, da je javno financiranje nadnacionalnih projektov, pri katerih se obravnavajo pravice in družbeni izzivi v državah članicah, minimalno oziroma ga ni. Številne organizacije civilne družbe so imele težave tudi pri pridobivanju nacionalnih sredstev na področjih enakosti in nediskriminacije ter boja proti nasilju nad ženskami. V teh okoliščinah **je bila možnost za pridobitev neposrednega financiranja Komisije poudarjena kot pomemben dejavnik, ki prispeva k pravičnosti in neodvisnosti**.

Glede na zbrane dokaze bi brez programa Državljani, enakost, pravice in vrednote verjetno občutili negativne posledice, pri čemer bi bil po možnosti po vsej EU prizadet prostor civilne družbe, ki se že zdaj krči, napredek pri doseganju enakosti spolov in enakosti na splošno pa bi se znatno upočasnil. Povratne informacije deležnikov so potrdile tudi, da bi prenehanje financiranja iz programa Državljani, enakost, pravice in vrednote prispevalo k nadaljnjemu zmanjševanju občutka evropskega državljanstva in identitete, povečanju ovir za invalide, povečanju nasilja nad otroki, porastu ekstremizma in radikalizma ter dodatnim razkolom.

2.5. Ustreznost

Program za pravice, enakost in državljanstvo

Program za pravice, enakost in državljanstvo je z učinkovitim obravnavanjem obstoječih in nastajajočih potreb v EU, vključno z vztrajnimi družbenimi izzivi, kot je diskriminacija LGBTIQ+ oseb, Romov, invalidov in starejših, ostal ustrezen. V središču programa so bila tudi vprašanja, kot so kazniva dejanja iz sovraštva, sovražni govor ter nasilje nad ženskami in otroki, ki so se pojavila v posebnih okoliščinah, kot sta spletno okolje in pandemija COVID-19.

Hitrost napredka[48] pri doseganju popolne enakosti in uveljavljanju temeljnih pravic po vsej EU kaže, da so cilji programa še vedno ustrezni, visoke stopnje vlog v okviru posameznih ciljev pa so potrdile, da je povpraševanje po podpori veliko. Zaradi prožnega načrtovanja se je lahko program za pravice, enakost in državljanstvo odzival na dinamično družbeno-politično okolje v EU ter je ostal ustrezen za spreminjajoče se potrebe deležnikov in državljanov.

Zaradi pandemije COVID-19 je bila potrebna prožnost programa glede postopkov, časovnih okvirov in dejavnosti. Upravičenci so bili zelo zadovoljni z načinom, kako so se povezani izzivi reševali, in z dejstvom, da je bil zagotovljen napredek projektov. Menili so, da se je program odzival tudi na politične in v manjši meri na gospodarske dejavnike. Kar zadeva izzive, so bile kot pomembne težave opredeljene inflacija in omejitve pri merilih za upravičenost, zlasti v zvezi z državami nečlanicami EU.

Program za pravice, enakost in državljanstvo je bil učinkovito usmerjen na marginalizirane in ranljive skupine, kot so žrtve nasilja, etnične manjšine in otroci, v skladu s kritičnimi izzivi, s katerimi se srečuje družba EU. **Izkazal se je za zelo ustreznega za upravičence, saj je financiranje ustrezalo njihovim strateškim ciljem, zato jim ni bilo**

[48] Na primer, posebna raziskava Eurobarometra št. 535 je pokazala, da je diskriminacija še vedno zelo razširjena, saj je 42 % anketirancev menilo, da je zelo razširjena diskriminacija na podlagi vere ali prepričanja, 45 % jih je menilo, da je zelo razširjena diskriminacija na podlagi starosti, 49 %, da je zelo razširjena diskriminacija na podlagi invalidnosti, 54 % pa, da je zelo razširjena diskriminacija na podlagi spolne usmerjenosti. Glej: https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2972. V zvezi s tem je treba opozoriti, da zakonodaja EU zajema te razloge le na nekaterih področjih življenja.

treba nesorazmerno prilagoditi svojih dejavnosti. S poudarkom na krepitvi zmogljivosti, izmenjavi znanja in strukturni podpori so se učinkovito obravnavale zahteve upravičencev[49]. Program je pripomogel tudi k širjenju in utrjevanju mrež, kar je bilo ključno za razširitev učinka dejavnosti in spodbujanje mednarodnega sodelovanja.

Nekateri upravičenci so predlagali naslednja področja za izboljšave: večji poudarek na presečnosti pri obravnavanju vprašanj spola in socialnega vključevanja, večji poudarek na novih vprašanjih, kot so dezinformacije, duševno zdravje in razvoj v zgodnjem otroštvu, ter vključitev držav nečlanic EU za boljše mednarodno sodelovanje.

Program Evropa za državljane

Uskladitev s širšimi cilji in prednostnimi nalogami politike EU ter spodbujanje občutka evropske identitete, ki sta bila dosežena s programom Evropa za državljane, sta še naprej ustrezna cilja. Program je s podporo evropski državljanski pobudi okrepil demokratično življenje in državljanom omogočil, da vplivajo na politike EU. Prizadevanja Komisije za ozaveščanje o evropski državljanski pobudi in izboljšanje njene dostopnosti so pokazala praktičen pristop k opolnomočenju državljanov. Program je državljansko udeležbo spodbujal tudi s pobudami na lokalni ravni, s čimer je spodbujal občutek pripadnosti in medsebojno razumevanje med Evropejci ter zagotavljal platforme za konstruktiven dialog in ukrepe v zvezi s skupnimi vprašanji. Z dejavnostmi v zvezi s partnerstvi med mesti so se spodbujale čezmejne interakcije in kulturne izmenjave, evropska identiteta in stalen dialog o povezovanju in skupnih vrednotah, projekti na področju evropskega zgodovinskega spomina pa so prispevali k skupnemu razumevanju evropske zgodovine.

Program Evropa za državljane je bil ustrezen za končne upravičence ter je večinoma obravnaval potrebe in ciljne skupine na tematskih področjih, ki so še vedno ustrezna. Struktura programa je podpirala širok nabor pobud v skladu s potrebami in prednostnimi nalogami organizacij civilne družbe ter jim zagotovila prožnost za prilagajanje projektov posameznim tematskim področjem.

Ker je program osredotočen na državljane, se je izkazal za ustreznega za upravičence, saj so bili osredotočeni predvsem na udeležbo in sodelovanje državljanov. Ključna ciljna skupina so bile tudi organizacije civilne družbe, kar kaže zavezanost programa spodbujanju odprtega dialoga in sodelovanja, ki sta ključna za doseganje ciljev politike EU. Javni organi so bili ciljna skupina za zagovorništvo, pri čemer se je s spodbujanjem učinkovitega dialoga med civilno družbo in nosilci odločanja okrepila ustreznost programa. Vključevanje ranljivih skupin je pokazalo tudi, da je program namenjen odpravljanju neenakosti in vključevanju marginaliziranih glasov v demokratični proces.

Upravičenci so se strinjali, da so bile prednostne naloge programa dobro usklajene z največjimi potrebami v državah članicah v zvezi z državljansko udeležbo in zgodovinskim spominom. Znaten delež sodelujočih v javnem posvetovanju je tudi menil, da so cilji programa še vedno ustrezni za trenutne izzive in potrebe v njihovih državah članicah. Nadaljevanje projektov s sredstvi iz programa je dodatno potrdilo njegovo ustreznost, saj je znaten delež prejemnikov prejel sredstva za projekte, ki so temeljili na prejšnjih pobudah in rezultatih. To kaže, da je bila podpora v okviru programa v skladu s preteklimi potrebami in prednostnimi nalogami, s čimer se je zagotovilo, da je financiranje skozi čas ostalo ustrezno.

Program Državljani, enakost, pravice in vrednote

[49] Na primer, številni upravičenci do nepovratnih sredstev za poslovanje so navedli, da so prizadevanja za krepitev zmogljivosti podprla njihov organizacijski razvoj in dolgoročno vzdržnost. Številni upravičenci so poudarili tudi, da so lahko zaradi financiranja izvedli projekte, ki jih sicer ne bi mogli. To financiranje je bilo pogosto temelj za nadaljnji razvoj projektov in metodološki napredek.

Glede na cilje programa Državljani, enakost, pravice in vrednote, določene v Uredbi (EU) 2021/692, je program še vedno ustrezen[50]. Dokazi, zbrani za to vrednotenje, potrjujejo vrzeli, ki so bile ugotovljene v oceni učinka. EU se spopada z velikimi izzivi v zvezi z enakostjo, pravicami in demokracijo. Kljub napredku na nekaterih področjih se številni državljani in državljanke EU še vedno srečujejo z diskriminacijo, nasiljem in neenakostjo. Zaradi pandemije COVID-19 in vojaške agresije Rusije proti Ukrajini so se te težave še povečale, pri čemer so prizadete zlasti ranljive skupine, kot so otroci, invalidi in ženske. Na splošno ti izzivi kažejo, da je treba okrepiti prizadevanja za spodbujanje enakosti, pravic in demokracije v EU, vključno z večjo podporo civilni družbi in pobudam za ozaveščanje.

Dokazi kažejo, **da so potrebe ciljnih deležnikov, vključno z organizacijami civilne družbe, tesno usklajene z ukrepi, financiranimi v okviru programa**, ki tako prispeva k zmogljivosti EU za odzivanje na navedene izzive. To ni le neposreden odziv na misije in strategije organizacij upravičenk, temveč jim omogoča tudi, da dosežejo nove ciljne skupine. Tudi za vseevropsko razsežnost se je štelo, da ustreza ambicijam in potrebam organizacij civilne družbe, da izvajajo projekte, ki vključujejo več držav, da bi povečali učenje in učinek.

Upravičenci so poudarili, da je bilo financiranje v okviru programa Državljani, enakost, pravice in vrednote ter financiranje v okviru predhodnih programov bistveno za obravnavanje ključnih prednostnih nalog in pobud, ki so bile ključne za rast in trajnost njihovih organizacij. Zaradi financiranja so lahko izvajali projekte, ki jih sicer ne bi mogli in s katerimi so pogosto ustvarili podlago za nadaljnje projektno delo[51].

Tematska osredotočenost razpisov[52], objavljenih med letoma 2021 in 2023, je bila ustrezna za večino deležnikov, s katerimi so bila opravljena posvetovanja za to vrednotenje, ter je ena od ključnih prednosti programa. Še vedno pa obstajajo nekatere vrzeli, predvsem v zvezi z večjim vključevanjem tem, povezanih s podnebnimi spremembami in energijo, presečnostjo, zagotavljanjem storitev, dezinformacijami, vojnimi zločini in podporo žrtvam. Program je bil ustrezen tudi za končne upravičence, pri čemer so bili „državljani“ najpogosteje navedena skupina, ki jim je program koristil.

Program je že pokazal prožnost pri prilagajanju spreminjajočim se potrebam, tako v smislu procesov in postopkov za odzivanje na omejitve zaradi javnega zdravja med pandemijo COVID-19 in posledice vojaške agresije Rusije proti Ukrajini, kot tudi tematsko.

Še vedno obstajajo možnosti, da se dodatno izkoristijo priložnosti, ki jih prinaša digitalizacija. Pristop programa se je razvil v skladu s hitrostjo digitalizacije, ki je vključena v široke opredelitve za zagotavljanje financiranja. Vendar se zdi, da ti vidiki še niso vzbudili zanimanja ali spodbudili zmogljivosti za odzivanje na priložnosti, ki so na voljo, saj je bilo doslej financirano le majhno število orodij IKT.

3. Sklepne ugotovitve in pridobljena spoznanja

3.1. Sklepne ugotovitve

Na splošno **sta program Evropa za državljane ter program za pravice, enakost in državljanstvo dosegla svoje cilje, pa tudi program Državljani, enakost, pravice in vrednote je na dobri poti, da doseže svoje cilje.** Cilji programa Državljani, enakost, pravice in vrednote so še vedno zelo ustrezni. Na podlagi ugotovitev tega vrednotenja ni razloga, da se

[50] Uredba (EU) 2021/692 z dne 28. aprila 2021, člen 2.
[51] V smislu pristopov in gradiva.
[52] Te so vključevale na primer teme, kot so krepitev zmogljivosti in ozaveščenost o Listini EU o temeljnih pravicah, boj proti vsem oblikam nestrpnosti, rasizma, ksenofobije in diskriminacije, enakopravno sodelovanje in zastopanost žensk in moških pri političnem in gospodarskem odločanju ter boj proti spolnim stereotipom, spodbujanje demokratične udeležbe z razpravo o prihodnosti Evrope in številne druge.

splošni in posebni cilji sklopov programa Državljani, enakost, pravice in vrednote ne bi prenesli naprej ali da bi se spremenili cilji, pristop k sklopom ali razporeditev tem po sklopih.

Program Evropa za državljane ter program za pravice, enakost in državljanstvo sta podpirala projekte, katerih rezultati bi lahko imeli dolgoročne vplive[53]. Precejšnje število upravičencev v programih je bilo tudi večkrat upravičenih do nepovratnih sredstev za ukrepe v okviru programa Državljani, enakost, pravice in vrednote.

Program Državljani, enakost, pravice in vrednote je med letoma 2021 in 2023 **pomagal 3 033 organizacijam civilne družbe** s podpornimi dejavnostmi in dejavnostmi za krepitev zmogljivosti v vseh državah članicah. Na splošno **naj bi pri projektih, dodeljenih v obdobju 2021–2023, sodelovalo vsaj 44 milijonov ljudi. Projekti trajnostno prispevajo k rezultatom programa.** Čeprav je na sredini obdobja izvajanja še prezgodaj za dokončno oceno uspešnosti in vpliva programa, visoka stopnja konkurence, visoka stopnja kontinuitete projektov ter tesna usklajenost razpisne dokumentacije in prednostnih nalog EU nakazujejo, da projekti trajnostno prispevajo k doseganju ciljev programa.

Zelo velik delež kakovostnih projektov je koristen za izpolnjevanje ciljev politike. Ne glede na to **obstaja vrzel v financiranju v zvezi s sklopoma za enakost, pravice in enakost spolov ter za boj proti nasilju nad ženskami in otroki, kar lahko omeji zmožnost za izpolnjevanje ciljev teh sklopov programa Državljani, enakost, pravice in vrednote**.

Čeprav so predhodni programi že zajemali vse države članice, **se je v okviru programa Državljani, enakost, pravice in vrednote izboljšalo geografsko ravnovesje** z večjim deležem projektov v vzhodni Evropi. **Nacionalne kontaktne točke in storitve, ki jih zagotavljajo potencialnim vložnikom, so ključna prednost programa**. Vendar njihovo zapoznelo imenovanje ali celo neobstoj v nekaterih državah članicah EU do zdaj nista pomenila, da so upravičenci iz teh držav članic premalo zastopani. **Prepoznavnost programa je še vedno omejena**, pri čemer so z njim dobro seznanjene predvsem večje organizacije z mrežami na ravni EU.

Program Državljani, enakost, pravice in vrednote je veliko prispeval k spodbujanju enakosti spolov z dobrimi praksami, ki bi jih lahko izpostavili kot zgled za spodbujanje enakosti spolov – in enakosti na splošno – s strateškim financiranjem in pobudami. To je povezano s finančnimi prispevki, pri čemer je vsak četrti evro financiranja z nepovratnimi sredstvi veliko prispeval k enakosti spolov. Približno polovica nepovratnih sredstev je bila dodeljena projektom, ki so tesno povezani s spodbujanjem enakosti spolov. Kljub temu dokazi kažejo, da je treba pri obravnavanju vprašanj spola in socialnega vključevanja več pozornosti nameniti presečnosti.

Zunanji dejavniki, kot so pandemija COVID-19, vojaška agresija Rusije proti Ukrajini in posebne nacionalne okoliščine, so imeli omejen vpliv na program Državljani, enakost, pravice in vrednote. Pandemija COVID-19 je vplivala na projektne dejavnosti, ki so se financirale iz programa Evropa za državljane ter programa za pravice, enakost in državljanstvo; čeprav so bile zaradi pandemije potrebne prilagoditve, je hkrati spodbudila upravičence k boljši uporabi digitalnih tehnologij in k sodelovanju prek spleta.

Z novimi značilnostmi programa Državljani, enakost, pravice in vrednote se je povečala predvidljivost, okrepilo spremljanje ter zmanjšalo upravno breme in breme poročanja, s čimer se je povečala učinkovitost za Komisijo in upravičence. Z njimi so se že upoštevala

[53] Kot so: priložnost za mlade, da sodelujejo z EU; povečanje zmogljivosti za zbiranje sredstev in operativne zmogljivosti sodelujočih organizacij; ustvarjanje trajnostnih izložkov in rezultatov projektov, ki jih je mogoče ponovno uporabiti in razširjati, ter prispevek k izmenjavi znanja in ozaveščanju o posameznih temah v okviru tematskega obsega programov.

spoznanja o potrebi po poenostavitvi, pridobljena v okviru programa Evropa za državljane ter programa za pravice, enakost in državljanstvo, ter uvedle spremembe, ki se izvajajo v vseh programih EU. Postopek vloge in poročanja v okviru programa Državljani, enakost, pravice in vrednote je boljši kot pri programu za pravice, enakost in državljanstvo, vendar je za manjše organizacije, kot so mesta in občine, bolj zapleten kot pri programu Evropa za državljane (tudi zaradi uvedbe sistema eGrants). S programom Državljani, enakost, pravice in vrednote je bilo uvedeno pavšalno financiranje, da bi se dodatno zmanjšalo upravno breme. Vendar se zdi, da se je z uvedbo stroškov na enoto na poslovni ravni Komisije ter zlasti zaradi dejstva, da ti stroški na enoto ne odražajo dejanskih stroškov dejavnosti in prinašajo nerealne omejitve potnih stroškov, povečala kompleksnost. **Z mehanizmi za ponovno dodelitev nepovratnih sredstev lahko program Državljani, enakost, pravice in vrednote doseže manjše in lokalne organizacije, zaradi česar je bolj vključujoč kot program za pravice, enakost in državljanstvo**. Neobstoj zanesljivega okvira za spremljanje v okviru programa za pravice, enakost in državljanstvo je bil v okviru programa Državljani, enakost, pravice in vrednote obravnavan z racionalizacijo kazalnikov in uvedbo namenskih orodij za zbiranje podatkov.

Glavne koristi programa Državljani, enakost, pravice in vrednote so neposredno povezane s projekti (tj. priložnost za izvajanje želenega pristopa), ima pa **tudi širše in družbene koristi.** Te vključujejo okrepljeno mreženje in sodelovanje po vsej EU, večjo prepoznavnost in priznavanje organizacij, ki prejmejo sredstva iz programa Državljani, enakost, pravice in vrednote, ter priložnost za preizkušanje inovativnih pristopov za reševanje družbenih izzivov, razširitev ciljnih skupin projektov in izboljšanje zmogljivosti organizacij.

Program Evropa za državljane, program za pravice, enakost in državljanstvo ter program Državljani, enakost, pravice in vrednote so bili skladni s širšimi politikami in prednostnimi nalogami EU, njihovi cilji pa so dopolnjevali druge programe financiranja EU. Ugotovljeni učinki programa Evropa za državljane ter programa za pravice, enakost in državljanstvo se brez specifične podpore na ravni EU verjetno ne bi dosegli, upravičenci pa bi težko izvedli projekte v podobnem obsegu ali z enakim učinkom.

Program Državljani, enakost, pravice in vrednote zaseda prostor v okolju financiranja organizacij civilne družbe, ki bi bil sicer prazen. Zaradi celovitega nabora tem, vseevropske pokritosti, posebnega poudarka na vrednotah EU, znatnih nepovratnih sredstev, nepovratnih sredstev za poslovanje in mehanizmov za ponovno dodelitev sredstev je program bistven vir financiranja za organizacije, ki spodbujajo vrednote in pravice EU. Ena od njegovih ključnih prednosti je, da lahko zagotavlja neodvisne vire financiranja, s katerimi lahko organizacije ohranijo svojo avtonomijo in uresničujejo svoje cilje brez neprimernega vpliva. Ker pa je vrzel v financiranju še vedno velika, upravičenci uporabljajo tudi druge vire financiranja, če se prekrivajo s temami programa Državljani, enakost, pravice in vrednote ter če so možne sinergije.

Vsi trije programi so imeli v okolju financiranja vloge, ki jih države članice na splošno ne bi mogle imeti.

Financiranje iz programa Evropa za državljane ter programa za pravice, enakost in državljanstvo je bilo ključno za dejavnosti, za katere sta potrebna čezmejno sodelovanje in širša evropska perspektiva, saj noben podoben nacionalni ali regionalni program ni imel enakega področja uporabe in obsega. V okviru programa Evropa za državljane so se financirale dejavnosti, ki so vključevale državljane in organizacije iz več sodelujočih držav, s čimer se je spodbujal občutek evropske identitete in pripadnosti. Program za pravice, enakost in državljanstvo je prinesel nadnacionalne rezultate, zlasti večjo ozaveščenost in razumevanje pravic in politik, ki jih je zajemal program, vzpostavitev ali krepitev čezmejnega sodelovanja

in partnerstev ter oblikovanje dobrih praks in orodij, ki so se uporabljali v različnih državah članicah.

Program Državljani, enakost, pravice in vrednote zagotavlja jasno dodano vrednost, tako kot njegovi predhodniki. Za številne organizacije civilne družbe je edini možni vir financiranja na tem področju. **Neobstoj programa Državljani, enakost, pravice in vrednote bi imel negativne posledice in bi verjetno prizadel prostor civilne družbe v EU, ki se že zdaj krči.** Prizadel bi tudi spoštovanje pravne države, temeljnih pravic in demokratičnega dialoga, enakosti spolov in pravic invalidov. Nasilje nad otroki, ekstremizem in radikalizem bi se verjetno okrepili. Občutek ljudi, da so evropski državljani, bi se zmanjšal. Dokazi, zbrani za to vrednotenje[54], podpirajo te sklepne ugotovitve.

Jasno je, da je treba program Državljani, enakost, pravice in vrednote nadaljevati, saj izzivi, zaradi katerih so bili ti programi vzpostavljeni, še niso bili rešeni in so se v nekaterih primerih celo poslabšali, kot na primer vse večja polarizacija družbe, porast populizma in ekstremizma ter ogrožanje vrednot EU. Številne od teh vrzeli so se dodatno povečale zaradi izzivov, kot sta pandemija COVID-19 in gospodarski upad, ki je sledil. Potrebe, ki naj bi jih zadovoljili program Evropa za državljane, program za pravice, enakost in državljanstvo ter program Državljani, enakost, pravice in vrednote, **so torej še vedno izrazite** in bodo verjetno **prisotne** do konca tega večletnega finančnega okvira.

3.2. Pridobljena spoznanja

Na podlagi sklepnih ugotovitev vmesnega vrednotenja bi se lahko nekatera področja, na katerih so potrebne izboljšave ali nadaljnji ukrepi, obravnavala s sedanjim izvajanjem programa Državljani, enakost, pravice in vrednote.

Program je bil v obdobju 2021–2023 izjemno uspešen, pri čemer je večina rezultatov močno presegla mejnike in cilje. Morda bo treba ponovno oceniti in spremeniti cilje, določene v okviru za spremljanje uspešnosti programa, da bodo bolje odražali dejansko zmogljivost in vpliv programa.

Mehanizmi za ponovno dodelitev sredstev so se izkazali za učinkovite pri obravnavanju kritičnih potreb v sektorju civilne družbe in za ciljne skupine programa. Poleg nadaljevanja te sheme bi bilo morda smiselno razmisliti o njeni morebitni širitvi in povečanju obsega, da bi dodatno podprla sektor in dosegla še večji učinek.

Program Državljani, enakost, pravice in vrednote je že dosegel veliko ljudi. Vendar je znan predvsem med večjimi organizacijami z mrežami na ravni EU, kar kaže, da bi bilo mogoče izboljšati njegov doseg in prepoznavnost v širši ciljni skupini.

Velik prispevek programa k spodbujanju enakosti spolov je pomemben dosežek. Ta uspeh bi se lahko izpostavil kot dobra praksa in zgled za druge programe, pri čemer bi se lahko predstavili učinkoviti načini za spodbujanje in pospeševanje enakosti spolov – in enakosti na splošno – s strateškim financiranjem in pobudami.

Nazadnje, še vedno obstajajo možnosti, da se na ravni dejavnosti dodatno izkoristijo priložnosti, ki jih prinaša digitalizacija. Kljub možnosti, ki je na voljo na podlagi delovnih programov, se zdi, da ti elementi še niso vzbudili zanimanja ali spodbudili zmogljivosti za odzivanje na priložnosti, ki so na voljo, saj je bilo doslej financiranih le malo orodij IKT v primerjavi z drugimi vrstami dejavnosti.

[54] Predvsem s posvetovanjem z deležniki in strokovnjaki ter s teoretično raziskavo o ustreznih trendih v državah članicah EU.